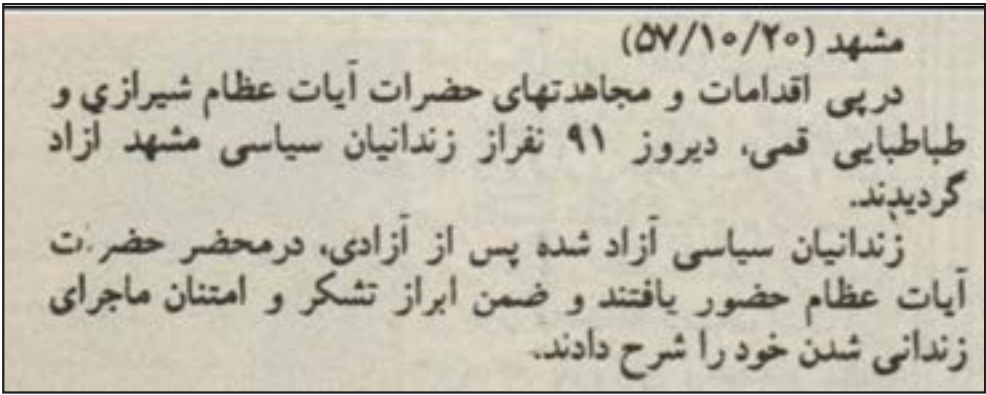

نگاهی به واقعه آتش‌سوزی ندامتگاه مشهد در ۵ دی ماه ۱۳۵۷

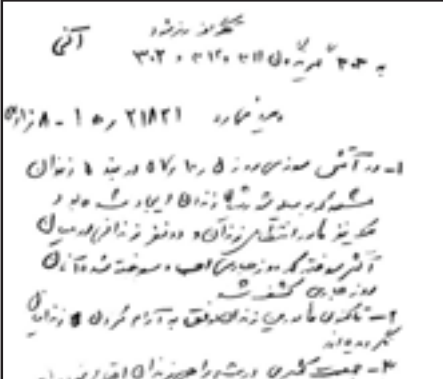
آزادی با شورش زندانیان بند ۲

اعلامیه‌ای که به کشته‌شدن جوادنباتی‌مقدم، از اهالی چهنو در جریان آتش‌سوزی زندان در ۵دی ۱۳۵۷ اشاره می‌کند

انتشار خبر آزادی زندانیان سیاسی مشهد در روزنامه اطلاعات/ تاریخ ۲۰ دی ۱۳۵۷ / منبع سامانه جامع اسناد تاریخ و توسعه شهر مشهد

پیداشدن جسدوزندانی‌ویک‌مأمور انتظامی در گزارش ۹دی ۱۳۵۷

نخستین گزارش ساواک‌مشهداز آتش‌سوزی زندان ۵دی ۱۳۵۷

حسین بیات | روزهای ملتهب هفته اول دی ماه ۱۳۵۷

در مشهد همان طور که پیر وقایع، تجمعات و درگیری‌هاست، یک حادثه ویژه نیز در بیرون شهر دارد که در زندان رقم می‌خورد. حدود ساعت ۱۵:۱۰ روز ۵دی نزدیک به هفتصد نفر از زندانیان بند ۲ ندامتگاه مشهد که عموماً زندانیان عادی هستند، شورش می‌کنند. آن‌ها خود را به پشت درب آهنی و میله‌های دیوار اول زندان می‌رسانند. نگهبانان زندان برای کنترل زندانیان اقدام به تیراندازی هوایی می‌کنند اما چون موفقیتی حاصل نمی‌شود، از فرمانداری نظامی مشهد تقاضای نیروی کمکی می‌کنند. در همین اثنا خبر آتش‌سوزی در شهر پیچیده و مردم به سمت زندان راه می‌افتند. بسته‌بودن درب اتوماتیک (اصلی) که در اثر نبودن نیروی برق از کار افتاده در کنار تجمع مردم و خانواده زندانیان در اطراف زندان، باعث می‌شود که نیروهای کمکی نتوانند به زندان وارد شوند و آتش‌سوزی‌ها و درگیری‌های داخل زندان تا چند روز ادامه یابد. در این گزارش‌پانگاهی، به اسناد ساواک که در مجموعه ۲۱ جلدی «انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، استان خراسان رضوی» گردآمده، نگاهی داشته‌ایم به حادثه آتش‌سوزی زندان مشهد و جریانات بعدش. توضیح: اطلاعات این گزارش برای نخستین بار منتشر می‌شود.

۵دی
۱۳۵۷

تلفنگرام

حدود ساعت ۱۶:۱۵ در اثر تقاضای استاندار، پسر آیت‌ا... شیرازی، جهت مذاکره وارد زندان شده، لیکن تاکنون (۱۹:۰۰) موفق به مذاکره با زندانیان نشده است. ضمناً با وسایل آتش‌نشانی، حریق ایجادشده اطفاء گردیده است. تاکنون میزان خسارات وارده و تعداد مجروحین و احتمالاً کشته‌شدگان داخل زندان به علت عدم دسترسی به مأموران زندان، مشخص نشده [وا] اطلاعیه در دست نیست. عده کثیری از مردم و خانواده زندانیان در مسیر جاده زندان تجمع نموده‌اند. نتایج حاصله متعاقباً اعلام خواهد شد. در حال حاضر حریق خاموش و مسئولین امر، مسئول کشیدن کابل برق و ایجاد روشنایی در زندان و اطراف آن می‌باشند. شیخان، گیرنده: آقای رجائی / گوینده: عابدی

۶دی
۱۳۵۷

از ۹ دی به: ۹:۳۰

گیرنده: ۳۱۱ و ۳۱۲ / حدود ساعت ۲۳ روز ۵/۱۰/۱۳۵۷ نیروهای کمکی به اطراف زندان رسیده و عده‌ای را متفرق نمودند. زندانیان نیز با شکستن میله‌های زندان به پشت درب نگهبانی زندان رسیده و قبل از درگیری با مأموران، پسر آیت‌ا... شیرازی با آنان صحبت کرده و آن‌ها را قانع نمود که به داخل زندان به علت عدم دسترسی به مأموران زندان، مشخص نشده [وا] اطلاعیه در دست نیست. عده مجروح شده بودند. در اختیار نگهبان قرار گرفت. این موضوع را پسر آیت‌ا... شیرازی به مردم تفهیم و باتوجه به نزدیک شدن ساعت منع عبور و مرور در ساعت ۱۱:۴۵ دقیقه [شب] مردم متفرق شده و بدون هیچ‌گونه حادثه‌ای به خانه‌های خود مراجعت نمودند.

زندانیان، کلیه تأسیسات داخل زندان را به آتش کشیده و در حال حاضر زندان برای نگهداری زندانیان، فاقد وسایل رفاهی می‌باشد. شورای تأمین استان که در ساعت ۴:۳۰ تشکیل گردید مسائل را مطرح و استاندار و رئیس شهربانی با وزیر کشور و جانشین ریاست شهربانی و رئیس دادگستری باوزیر دادگستری و دادستان لشکر ۷۷ با رئیس دادرسی ارتش و من با ریاست ساواک، مذاکره و به اطلاع رسانیدم که در اسرع وقت اقدام کنند. یک هیئت تام‌الاختیار از مقامات مسئول برای رسیدگی به وضع زندانیان اعزام دارند. زیرا پسر شیرازی تا ساعت ۰۸ روز ۶/۱۰/۱۳۵۷ به زندانیان قول داده که به وضعیتشان رسیدگی شود. در حال حاضر زندانیان در صحن حیاط اجتماع و تعداد کثیری از مردم مشهد به اطراف زندان حرکت و جاده زندان قابل عبور نمی‌باشد. مأموران شهربانی و فرمانداری نظامی مشهد مراقب وضع می‌باشند. توضیح: ۹:۰۰، کد شیخان، رئیس ساواک مشهد است.

۷دی
۱۳۵۷

وضعیت شهر مشهد از صبح روز ۷/۱۰/۵۷ به شرح زیر می‌باشد

...وضع زندان شهربانی مشهد غیرعادی است و زندانیان در همان حالت باقی هستند و روحانیون خواستار آزادی ۸۲ نفر زندانیان ضدامنیتی (۱۳ نفر ضد امنیتی و ۷۰ نفر مربوط به فرمانداری نظامی) هستند در صورتی‌که زندانیان عادی شورش کرده‌اند. هرچند ساعت یک‌بار زندانیان در محوطه زندان آتش‌سوزی ایجاد و دود بلند می‌شود و مردم نیز با مشاهده دود، علیه دولت تحریک و تحت عنوان اینکه جان زندانیان در خطر است، اطراف زندان اجتماع نموده‌اند. عده‌ای نیز در داخل شهر چراغ‌های ماشین را روشن کرده و بوق می‌زنند و دلهره و تشویش در مردم ایجاد نموده‌اند. داخل شهر در کنترل اخلاک‌ران می‌باشد و در چهارراه عده‌ای ماشین‌های مردم را کنترل و عده‌ای با در دست داشتن قبض‌های اعانه برای کارمندان شرکت نفت، اعانه جمع‌آوری می‌نمایند. وعظ و خطابه نیز در تمام نقاط شهر علیه هیئت حاکمه ادامه دارد.

از طرف افضل / گوینده: خدایرست / گیرنده: قاسم پی ساعت ۱۳

۸دی
۱۳۵۷

تلگراف رمز

...آزادی زندانیان فرمانداری نظامی انجام پذیرفت و شورش در زندان ادامه دارد و دو فروند هواپیمای نظامی برای حمل زندانیان رسیده لکن شهربانی تاکنون قادر به خارج نمودن زندانیان از زندان نگردیده است. قرار است رئیس زندان با دادستان استان با زندانیان مذاکره و حدود چند نفر از زندانیان را که دارای محکومیت‌های طویل‌المدت می‌باشند و مسبب اغتشاش هستند، از زندان خارج و اعزام دارند. مأموران زندان و دانش‌آموزان آموزشگاه پاسبانی که در جنب زندان هستند و از آنان به عنوان کمک استفاده می‌شود، اسلحه‌های خود را زمین گذاشته و قصد دارند به جمعیت حاضر در اطراف زندان بپیوندند. نتیجه حاصله اعلام خواهد شد. / گیرندگان: ۳۱۱ و ۳۱۲ و ۳۴۲ و ۳۴۳

تلفنگرام

۱. در شورای تأمین استان که از ساعت ۱۲ الی ۱۷ روز جاری به طول انجامید، سید محمد علی شیرازی در کمیسیون حاضر و اسامی زندانیانی که قرار بود، آزاد گردند توسط استاندار به نامبرده داده شد. قرار شد نامبرده به زندان رفته و درباره ترخیص آنان واقدام درباره سرزوش بقیه با زندانیان مذاکره نماید. با آزادی پنج نفر زندانی که مسلحانه دستگیر گردیده بودند، فعلاً موقت نشد. قرار شد فعلا دو دستگاه

هواپیمای برای بردن تعدادی از زندانیان [به] مشهد اعزام گردد. نتایج حاصله اعلام خواهد شد. ۲. دکتر کریم سنجابی ساعت ۱۷ روز جاری وارد مشهد شد و قرار است در ساعت ۱۹:۳۰ در مسجد گوهرشاد سخنرانی نماید.

خلاصه اطلاعاتی شماره ۱۱۲

مدت دوره از ساعت ۶ صبح ۷/۱۰/۵۷ الی صبح ۸/۱۰/۵۷

فعالیت روحانیون، دانشگاهیان و فرهنگیان و متفرقه ...سرکشیک آتش‌نشانی اظهار داشته که ما به دستور مراجع تقلیدمان، آقایان شیرازی وقمی، بیش از یک دستگاه ماشین آب‌پاش مجاز نیستیم به زندان بفرستیم. (جهت اطفای حریق ایجادشده)

در ساعت ۱۵ روز ۷/۱۰/۵۷ شخصی به نام حاجی شمس به اطراف زندان رفته و مردم را دور خود جمع و طی سخنرانی اظهار داشته که امشب

همین جا بیاید و به تظاهرات خود ادامه دهید تا من بروم شهر و عده دیگری جمع کرده به اینجا بیاورم. توجه داشته باشید که همین امروز فردا به مقصود خود خواهیم رسید. زندانیان زندان شهربانی به انگیزه عدم موفقیت در ایجاد راه فرار از طریق درب زندان از داخل محوطه شروع به کندن زمین جهت ایجاد راه را نموده‌اند. برابر اطلاع، زندانیانی که مورد عفو واقع گردیده بودند، از زندان آزاد شدند.

۹دی
۱۳۵۷

دنباله وقایع و حوادث نقاط مختلف کشور

در روز ۹/۱۰/۵۷ (۲۵۳۷۲ شاهنشاهی)

...روز ۵۷/۱۰/۹ جسد سوخته یک مأمور انتظامی زندان مشهد و دو نفر زندانی که در جریان حادثه آتش‌سوزی روز ۵/۱۰/۵۷ دچار حادثه شده بودند، کشف گردیده است.

گزارش واصله درمورد وضعیت زندان مشهد حاکی است که مأمورین تا روز ۵۷/۱۰/۹ موفق به آرام کردن زندانیان نگردیده و باینکه اطراف زندان تحت کنترل است، جمعیت کثیری در حوالی آن مستقر می‌باشند.

گزارش رئیس آتش‌نشانی مشهد از

حوادث دی‌ماه

سید احمد شجاعی، تایپ‌روزی

انقلاب رئیس آتش‌نشانی

مشهد است. مأمورین

ساواک او را ۱۲ دی ۱۳۵۷ یعنی

دو روز بعد از حادثه خونین

ده دی با بهانه همکاری با

مردم و انقلابیون دستگیر و

بازداشت می‌کند. خودش

چند ماه بعد احتمالاً و آخر

سال ۱۳۵۷ یا اوایل سال ۱۳۵۸

گزارش بازجویی ساواک را مکتوب کرده است. یکی از

سؤال‌های این بازجویی مربوط به حادثه زندان

است.

سال ۱۳۵۷ یا اوایل سال ۱۳۵۸

بازجویی ساواک را مکتوب کرده است. یکی از سؤال‌های این بازجویی مربوط به حادثه زندان است.

شهر

۴شنبه
۵ دی ۱۴۰۳
۳۳مهرماه ۱۴۰۳

۱۵

تاریخ و هویت